

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1 a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Lămuriri

D. Iorga răspunde la articolul meu „Drumul cel adevărat”, publicat în „Românul”, într-o scrisoare apărută în același ziar. La punctul 11 din răspunsul său zice: „Liga, să întregască instituția de stat a învățământului public, sprijinită de toți miniștrii?” Ce frumoasă misiune! Lipsește doar o încuviințare și un buget de câteva milioane, pe care veți avea marea bunătate de a-l cere cu glasul d-voastră *autorizat* de la cine trebuie.”

Pentru întâia dată găesc într'un articol al d-lui Iorga o notă discordantă, a cărei măiestrie stilizată poate va face să tresalte de bucurie redacția „Tribunei”. D-l Iorga își poate îngădui orice, își poate îngădui chiar astfel de alunecări, pe cari noi avem dreptul să le descoperim numai, dar nu să le și respingem.

Cu toate acestea, — ca un școlar care se încrede în bunătatea dascălului său — am totuși curajul să răspund; și dacă mi-am început articolul în modul acesta neobișnuit, nu am făcut-o, fiindcă aș intenționa să intru în șirul unor scriitori moderni, ci pentruca oricine să-și poată explica și notele discordante, pe cari poate nu le voi putea înnașuși nici eu.

Intâi orientare! În „Românul” din 4/17 Mai apăruse un articol intitulat „Independența presei ardelenă”. În el exprimam dorința, ca scriitorii și ziaristii ardeleni „să discute chestiuni, cari agită opinia publică și partidele politice din România, ca și când și noi am fi cetățeni ai aceluși stat”, deci cu

interesul și dragostea, pe care ar arăta-o un cetățean al României. Iar în articolul „Drumul cel adevărat” precizăm ideea aceasta zicând: „Regenerarea și prefacerea României nu se poate închipui fără sprijinul nostru” (adică al Românilor din Ungaria). Concluziunea poate fi numai aceasta: Pressa ardeleană va trebui să sprijinească orice mișcare și orice instituție din România, menite a fi un element de prefacere și de regenerare a țării, și în deosebi va trebui să le sprijinească cu toată puterea, ori de câteori li s'ar pune în cale, acolo în România, piedeci, pe cari singure nu le-ar putea învinge.

Revenim la Ligă și la rolul d-lui Iorga în mișcarea culturală de azi. Intreb: este adevărat, că d. Iorga, mai mult decât oricare altul, a accentuat necesitatea *pregătirii* faptelor politice prin propagandă culturală?

Este just, ca activitatea Ligei să fie supusă aceluiași principiu? Și nu s'a plâns tocmai d. Iorga în repetite rânduri, că Liga are prea puțini membri?

Dar atunci se mai poate îndoi cineva, că articolul meu se adresa bărbaților politici și marelui public din România? Se adresa de sigur mai mult lor, decât funcționarilor Ligei, ale căror „intenții și muncă stăruitoare le cunoaștem și pe cari, tocmai pentru aceea voim să-i sprijinim în tendințele și încercările lor și prin cuvântul nostru!”

*

Ar urma cele 12 întâmpinări și rectificări ale d-lui Iorga, la cari noi încă am putea răspunde cu alte 12 puncte.

Preferim însă gruparea. Ceeace afirmă d. Iorga în punctele 1 2 8 și 9, am spus și noi în articolul nostru, doar cu alte cuvinte?

Este, ce-i drept, și o mică neînțelegere la mijloc. D. Iorga adecă, interpretează un pasaj în articolul nostru în sensul, că naționaliștii-democrați nu ar fi buni și desinteresați sprijinitori ai Ligei. Pasajul respectiv va fi cu totul clar, dacă îl vom tâlcui în modul următor:

„Și chiar dacă liberalii, conservatorii, și takistii ar crede, că agitând pentru Ligă ei ar câștiga tot mai mulți aderenți pentru politica naționaliștilor democrați, și, decât să ajungă la un astfel de rezultat, mai bine nu sprijinesc Liga, ar rămânea totuși naționaliștii democrați, cari ar lupta pentru Ligă, dupăcum tot ei ar lua bucurios parte la orice altă mișcare curat culturală, pe care ar porni-o liberalii ori conservatorii takisti”.

Dacă d. Iorga nu-și crede ochilor, îl rog să recitească pasajul din articolul nostru.

Rectificările, pe cari sunt în drept să le dau și eu în cele ce urmează, se bazează pe două publicații ale Ligii: Statutele ei și Calendarul Ligii pe 1911 (care reoaglindește starea lucrurilor la 3 noemvrie 1910).

După alte izvoare nu ne-am putut orienta, fiindcă nu le aveam la îndemână și fiindcă poșta ungurească nu vrea să ni le aducă din țara românească.

Astfel, dacă d. Iorga susține, că „Liga primește membri din județ în alcătuirea secțiilor din oraș”, noi găsim în faptul

Cafeneaua boemilor

de Ion Minulescu

Nu știu dacă trebuie să mulțumesc celor câțiva scriitori boemi, cari mă tolerează și pe mine în cercul lor. Mulțumesc însă necunoscutului inventator al cafelei — al acestui local enigmă, în care pășești cu emoția sinceră a elevului de clasa I primară și din care eși cu satisfacția deplină a unui reușit la examen.

Aci la cafea și nicăiri în altă parte, mai mult ca pe trotuar și în cafea, viața de toate zilele nu-ți apare mai artistic cinematografiată în toate amănuntele ei de subterană sufletească, iluminată de nu știu care țorță magică, ocultă și adese-ori satanică. Aci la cafea și nicăiri în altă parte, mai mult ca pe trotuar și în cafea, viața nu-ți pare mai complexă, mai policromă și mai destilată, mai logaritmică și mai banală.

Boemii și-au ales cafeaua drept templu — un templu profan, în care alcoolul însă cedează onoarea loviturii de moarte obsesiei de artă și în care religiile noi se desprind din rotogoalele de fum pe cari țigările fără de număr le înalță spre tavanul meschin, ca pe niște rugăciuni de grație, ce s'ar pierde dealungul unor colonade gotice.

Vieța de cafea are par'că ceva din caracteristica stilului gotic — ceva masiv și înalt, ondulat și înflorat. Boemii de pe la mese împrumută figura sfinților dintr'o frescă reconstituită, iar gesturile lor largi dar hotărâte, par simple resemnări de bine-cuvântare...

În seara aceasta, însă, cafeaua pare pustie. Boemii sunt toți la locul lor. Dar locul boemilor de data asta pare gol.

O atmosferă stranie plutește în jurul mesei reci ca și un altar de marmoră, în care cărțile sfinte nu se mai deschid, iar potirul de argint a fost necinstit de mâni profane.

La ora asta cafeaua nu răsfrațe decât descrescendul unui final de simfonie. Vieța își pălpăie par'că ultimele ei drepturi de perpetuare iar cafeaua își aproprie par'că păreții unul de altul ca și ușile unui cavan ce s'ar închide pentru totdeauna. În clipa asta, însă, un boem se ridică și strigă:

— Jean Dayros... tu ai avut dreptate și în timp ce tovarășii dela masă își ridică ochii nedumeriți spre cel care pronunțase profetic, numele unui alt boem tot atât de necunoscut ca și cei mai mulți dintre ei, vocea lui continuă să scandeze sentința definitivă a vieții de cafea:

„La vie est un café
Ou l'on ne peut plus boire:
Le comptoir est désert
et les garçons enfuis”.

Și ecoul versurilor se pierde în golul oglinzilor ce par ași fi pătat reflexul de lumina becurilor mai roșie ca de obicei...

— Jean Dayros, tu ai avut dreptate.

Boemii însă au curiozitățile lor. Vieța de boem constituie poate cea mai ciudată împreunare de extreme sufletești. Veseliile neașteptate se suc-

ced tristeților latente, iar exotismul cules de prin cine știe ce cărți cu copertile îngălbenite de vreme, produce adevărate erupții arteziene în calmul banalului autohton al celor ce avisează cu coatele pe masă.

E de ajuns ca un nou venit să-și facă apariția și atmosfera se schimbă ca prin farmec. Sosirea boemului filosof e primită cu surâsuri semnificative. La cafea se filosofează mai mult și mai cu folos decât de pe înălțimile catedrelor universitare.

Subiectul unei discuții nu poate fi niciodată frivol, atât timp cât spiritele nu sunt mărginite. Filosofii cafenelor, — acești amici ai înțelepciunii, ai frumosului și ai științei — găesc subiecte interesante, misterioase și captivante, ori unde găsec și un prieten cu care să stea de vorbă. Ori, între doi inși cari stau de vorbă, intervin totdeauna fenomene de explicat, comparații de stabilit, principii de formulat, metode de fixat și consecințe de prevăzut...

Sosirea boemului filosof dar, e primită cu o deosebită satisfacție. Atmosfera tristă e condamnată la moarte, iar viața boemilor din seara aceea nu se mai aseamănă cu cafeaua, în care nu se poate bea.

Chelnerii încep să sosească, masa se încarcă de băutură și filosoful își începe predica asupra... parfumurilor.

Pentruce însă asupra parfumurilor?

Fiindcă se reia o discuție asupra frumuseții

acesta, — care ne îmbucură, deoarece cade în cercul propunerilor făcute de noi, — o călcare a statutelor, după cari (art. 57 și 4) așa ceva nu este admisibil.

Iar afirmațiunii d-lui Iorga, că „secțiunile dispun de o parte însemnată a veniturilor lor“, îi opune art. 61 din statute, care zice: „Veniturile secțiunilor aparțin Ligei, iar nu secțiunilor!“

Deși nimeni nu se bucură mai mult decât noi, că statutele Ligei, a căror critică o făceam în articolul nostru, s'au putut schimba, fără „mare greutate“,... în practică. În orice caz noi credem mai bucuros d-lui secretar general, decât statutele Ligii!

Pentru a rectifica la rândul meu punctele 3 și 6 din scrisoarea d-lui Iorga, îmi iau refugiul la calendarul Ligii pe 1911 redactat de însuși d. Iorga.

Pe pag. 142—164 se găsesc înșirate secțiunile Ligii cu membrii ei. D. Iorga zice, că „Liga are secții rurale, tot mai multe“. După calendar și cunoștințele mele geografice numai secția *Bechet* pare a fi secție rurală (sat).

Dar dacă dela 3 noemvrie 1910 încoace s'au înființat încă multe alte secții rurale, noi primim cu cea mai vădită bucurie astfel de rectificări.

Iar dacă d. Iorga spune că membrii secției București sunt 1000, noi explicăm cifra dată de noi astfel: în calendar sunt numai 259, și împreună cu membrii comitetului 265. Am luat cifra rotundă 260 (în „Românul“ s'a tipărit greșit 200).

Dacă numărul lor a crescut dela 265 la 1000, este exclusiv meritul comitetului central, căruia îi dorim din inimă să mai facă încă multe rectificări de felul acestea.

„Statutele ligei nu se pot schimba, decât cu o mare greutate“. Deci, zicem noi, d. Iorga încă admite necesitatea schimbării statutelor.

Dar noi credem, că modificarea lor nu se va face cu mare greutate, îndată ce în-

suși guvernul, care le-a aprobat, a prevăzut modificarea și a admis-o în condițiunile ce se găsesc expuse în art. 76 al statutelelor. Numai „o revizuire a statutelor în întregul lor, nu se poate propune nici o dată“ (art. 77).

Față de restul propunerilor noastre, d. Iorga ne promite, că Liga ar întreprinde propaganda culturală la sate, dacă am cere noi încuviințare dela organele competente, și că Liga ar întregi prin activitatea sa învățământul public, dacă am cere iar noi încuviințare și un budget de milioane. Cu întimpinările acestea d. Iorga ridică vâlul de pe piedicile, cari ar sta în calea Ligii, când ea ar voi și ar putea să desvolte o activitate, cum o schițasem noi în articolul „Drumul cel adevărat“.

Noi încă știm, că acestea sunt piedecile.

Și de aceea și adresăm o rugare în articolul nostru, ca Liga să fie sprijinită de toate guvernele și de toți miniștrii. Și prin urmare oricare om va înțelege, că articolul nostru, în ce privește ideile acestea — conținea o critică indirectă atât a „organelor competente“, vizate de d. Iorga cât și a tuturor guvernelor României, o critică, care spre părerea noastră de rău, a fost ținută în termeni atât de domoli și ascunsă cu atâta finețe, încât n'a fost descoperită de d. Iorga.

*

După ce am mântuit cu aceste câteva lămuriri, nu mă pot reținea să nu fac și o mărturisire de natură cu totul personală. Când am scris articolul meu „Drumul cel adevărat“ m-am gândit, că el va fi un articol de propagandă pentru Liga: și venind dela un ardelean va avea poate o mai mare înrăurire asupra fraților de dincolo, decât dacă ar fi apărut într'un ziar de acolo. Și abia după apariția lui m-am gândit la eventualitatea unui răspuns din partea dlui Iorga. Dar așteptam răspunsul în liniște, fiindcă eram sigur, că nimeni pe lumea

aceasta nu va putea vedea în articolul meu un atac îndreptat în *contra* comitetului Ligii, ori chiar *contra* secretarului general, cari nu ei singuri au întemeiat Liga și nu ei i-au făcut statutele.

Speram că fiecare cititor va fi ca mine, care am totdeauna față de părerile cuiva intențiile cele mai bune, și le interpretez în chipul cel mai favorabil lui și iert chiar unele greșeli.

Așa pot fi eu și nu voiu putea sili nici nu voiu putea preface pe alții, să fie și ei astfel. Poate că nota aceasta în sufletul unui om e un element de afemeiere a tot ce are bărbatul mai demn de admirație: energia în luptă; dar ea este și dovada înțelegerii creștinești a multelor mizerii din lume, ceea ce e bine să înlocuiască adeseori energiile, cari nu cunosc piedeci și trec în salturi mortale peste tot ce le stă în cale.

Gânduri de acestea îmi răscoliră în suflet și scrisoarea dlui Miron Axinte, tipărită în „Românul“ dela 12 octomvrie v. ca răspuns dlui Iorga. Așa încât după efectele acestea, stărnite de un articol scris cu cele mai curate intenții, parecă nu mai știi ce să dorești: să afle răsunet articolele tale, ori să rămână pierdute în întuneric, fără putința de a fi aruncat o sămânță, din care să crească domol și blând, ca spițele de grâu, discuția binevoitoare, care e adeseori mai rodnică decât înțepăturile și arțagul, ce-ți sângeră inima și te fac să tremuri și să-ți rupi condeiul.

Congregația comitatului Arad

Cele peste 200 de puncte puse la ordine a zilei, congreagația le-ar fi „desbătut“ azi în decurs de o jumătate oră, dacă românii nu ar fi încins discuții mai lungi, atacând cu asprime atitudinea indolentă și sfidătoare a administrației și a funcționarilor în chestiuni de importanță vitală pentru populația românească a comitatului.

Rând pe rând au luat cuvântul Dr. *Stefan C. Pop*, *Vasile Goldiș*, Dr. *Cornel Iancu* și Dr. *Iustin Marșieu*.

Inregistrăm cu deosebită bucurie, că străduințele fruntașilor noștri nu au rămas zădarnice în chestia pământurilor urbariale din Zărand.

Sub impresia discursurilor d-nilor Dr. *Stefan C. Pop* și Dr. *Cornel Iancu* congreagația și referenții au acceptat punctul de vedere al urbarialistilor din Zărand, așa că acele 35 de jughere de pământ, pentru cari de atâta vreme se poartă procese, și războiri vor rămânea definitiv proprietatea urbarialistilor.

Mai trebuie să amintim cu adâncă părere de rău, că nu toți membrii români ai congreagației sunt conștienți de datoria lor. Din 43 de membri români abia 16—18 au fost prezenți:

Dr. *Stefan C. Pop*, *Vasile Goldiș*, Dr. *Iustin Marșieu*, Dr. *Cornel Iancu*, Dr. *Emil Montia*, *Roman Ciorogar*, prot. *I. Georgia*, Dr. *Nicolae Oncu*, *Iuliu Groșorean*, *I. Moldovan*, preoții *I. Popovici* și *S. Leucuța*, *Teodor Orga*, *G. Lăzărescu* și *Ioan Frățilă*.

Sedința prezidată de prefectul Urban Iván s'a început cu citirea raportului vicișpanului. Imediat după cetire, a luat cuvântul d. dr. *Stefan C. Pop*. Zbiciuește cu asprime indolența administrației. Raportul vicișpanului — spune d. Pop — conține multe verzi-uscate, lucruri fără nici o impor-

feminine și fiindcă parfumul nu-i decât un atribut natural al acestei frumuseți.

Plutarc vorbește despre parfumul virtuții, iar Hammond despre al credinții religioase. Istoricii de pe vremuri ne asigură, că Alexandru cel Mare mirosea a violete, Cleopatra a garoafe, Maria de Medicis a trandafiri, Margareta de Navara a mărgăritar, iar Malherbe a musc.

Parfumul mărește farmecul frumuseții, fie ea feminină sau masculină.

Rafinații și perversii aleg totdeauna parfumurile puternice, cari ameteșc ca și privirile suverane ale unei persoane idololatre. În seara nunței, chinezii aprind în cameră niște plante parfumate, cari transportă deliciul spasmurilor în lumea visurilor,

Beaudelaire scrie:

„Il est des parfums frais
comme des chairs d'enfant
Doux comme des hautbois,
verts comme des prairies
Ayant l'expansion
des choses infinies
Comme l'ambre, le musc,
le benjoin et l'ancus
Qui chante le transport
des esprits et des sens...“

Parfumul a fost inventat anume pentru complectarea și desăvârșirea grației feminine. Primii fabricanți de parfum au fost preoții — aceiași preoți, cari au propovăduit adevărul și respectul pentru frumos.

În templele egiptene existau anume compartimente în cari se preparau parfumurile după rețete secrete și necunoscute oamenilor de rând.

În „Cântarea cântărilor“ acest sublim poem nupțial, rolul parfumului în antichitate ia proporțiile unei adevărate orgii.

Românii răspundeau în sălile de bae și de mâncare parfum de flori de câmp, iar camerile de dormit erau stropite cu parfumuri sălbatice, cari îți ușurau somnul și-ți produceau visuri frumoase.

În evul mediu, fabricația parfumurilor ajunsese până la perfecțiunea de a fi întrebuințate ca otrăvuri.

Acelaș lucru însă se petrece și azi. Câte parfumuri nu omoară!.. Și câte femei frumoase nu cuceresc pe nevrozatii timpurilor noastre cu aceleași parfumuri oculte, din cari amanții vremilor de altă dată își făcuseră un anestezie al suferinței lor!

Dar pentru a ajunge aci femeia trebuie să-și păstreze acelaș parfum. O femeie care schimbă parfumul după modă se parfumează....

O femeie care păstrează același, parfum, parfumează...

Și filosoful boem se ridică fără să-și plătească consumațiunea și pleacă...

Cafeneaua începe să se golească și tristețea păsește victorioasă pe urmele unei femei care să strecoară prin fața mesei boemilor, lăsând în urma ei obsesia unui miros de parfum primăvăratice!..

— Jean Dayros, tu ai avut dreptate:

„La vie est un café
ou Von ne peut plus boire:
Le comptoir est désert...
Les verres sont brisés!...“

tantă, în schimb însă aflăm, că multe chestiuni și probleme importante, nu sunt nici măcar în treacăt atinse în raport.

Așa ni-se pare, că d. vicișpan nici nu și-a cetit raportul, ce se învederează din multele inexactități. De pildă d. vicișpan nu a observat, că suma dării comunale în unele comune întrece suma dării de stat. Cum se poate asta?

Se ocupă pe larg cu chestia dărilor.

Citează cazuri caracteristice.

Urmează d. V. Goldiș. Așa se vede — spune d-sa — că d. vicișpan ascunde dinaintea poporului din acest comitat isprăvurile și dispozițiile sale și ale administrației. De ce nu publică raportul și în românește?

Vorbește apoi pe larg despre neglijarea sateor sărace.

După-ce a isprăvit d. Goldiș, s'a suspendat ședința și a urmat alegerea unor membri noi în comisia administrativă.

După-ce s'a efectuit alegerea urmează punctul, în care se vorbește despre fondul de penziune al notarilor. Ia cuvântul d. dr. Iustin Marșieu. Spune între altele: Nu e dușmanul notarilor, apreciază activitatea lor folositoare în multe privințe, dar nu poate să primească propunerea comisiei permanente, pentru-că notarii sunt destul de bine retribuiți. Dacă computăm toate venitele, ce le au notarii, cel mai slab notariat aduce 3000 coroane, în foarte multe comune însă notarii au 8000—12000 coroane.

Intre astfel de împrejurări ar fi o mare greșală, dacă am pretinde ca comunele să suporte și spesele de penziune ale notarilor.

Nu comunele să contribuie la fondul de penziune, ci notarii și numai dacă notarul știe adevări, cu atestat de paupertate, că nu dispune de avere, atunci să plătească comuna contribuțiile la fondul de penziune al notarilor. Notarii așteaptă dela comune să-i provadă cu toate. Nu cumva ar dori, ca comuna să le amestece și mâncarea în gură? (Răsete).

Mai vorbește la acest punct și d. dr. Cornel Iancu.

D. Vasile Goldiș, cere ca asupra acestui punct să hotărască congregația fără să admită votarea notarilor, membri ai congregației.

Prefectul nu admite cererea d-lui Goldiș și congregația primește propunerile comisiei.

Punctul următor, care a provocat discuție din partea românilor a fost iarăși favorurile acordate notarilor în ale dării.

A vorbit d. dr. Iustin Marșieu. Recunosc — zice d-sa — că sunt unii notari, cari stau la culmea chemării, dar cei mulți, covârșitoarea majoritate a notarilor nu merită jertfele, ce le aduce poporul pentru ei. Nainte de toate, domnilor notari nu le prea place să muncească. Cu toate că zău, mult au de muncit și mult ar trebui să muncească. Dela prăsierea vitelor până la pedepsirea transgresiunilor mărunte, — toate afacerile comunei trebuie să-i intereseze.

Notarii noștri lucră în contra intereselor poporului. Notarul nostru nu se simte „beamter“, funcționar, ci vrea să fie domn, însușindu-și apucături de gentry.

D. Marșieu ironizează cu mult succes mentalitatea și purtarea notarilor. Transgresiunile și ilegalitățile ce le săvârșesc, li se iartă, dacă se angajează de corteși guvernului, la alegerile de deputați.

Spune-ți-mi — spune cu glas tare d. Marșieu — un singur notari care n'a fost la alegeri corteși guvernului? (Tăcere adâncă).

Citează cazuri concrete, când notarilor li s'au iertat cele mai mari păcate, ca defraudarea, pentru servicii electorale.

La chestia drumurilor comitateneze a luat cuvântul d. dr. Cornel Iancu. De când comitatul a luat asupra sa îngrijirea drumurilor, de atunci tot mai deplorabile stări domnesc pe acest teren. Comitatul încredințează un antreprenor, acela iarăși pe altul, cu îngrijirea drumurilor. Fiecare vrea să câștige ceva,

asa, că cel ce ajunge de fapt să îngrijească drumurile, abia mai are mijloace.

Prismele de pietri tot mai rare le vedem pe drumuri. Ar fi consult, să se saneze situația.

Drumurile comitatului nu e permis să ajungă în mâna unor consorții. Din drumurile comitatului nu e permis să se îmbogățească nimeni, și cu toate acestea se strecură petrite. Las' să câștige țăranul, că e în interesul lui ca drumurile să fie bune.

D. dr. Șt. Pop excepționează faptul, că ministrul nu a dat ajutorul convenit. Sé prevede că iarăși clasa săracilor, minimaliștii vor suporta sarcinile, ce ne revin prin noile impozite.

Vicișpanul răspunde evasiv la expunerile dlui Dr. Pop.

Au mai vorbit pe scurt la chestiuni mai mărunte d. dr. Iustin Marșieu și d. Vasile Goldiș.

A urmat apoi la ordinea zilei o importantă chestie pentru noi, propunerea comisiei cu privire la pământurile urbariale din Zărând.

Se ridică d. dr. Șt. C. Pop. Expune pe larg istoricul afacerii. (Ca să poată fi înțeles de toți vorbește ungurește). Cere, că congregația să hotărască definitiv în această chestie, care a tulburat poporul din Zărând atât de mult.

A luat apoi cuvântul d. dr. C. Iancu. Spune, că în cazul dacă s'ar porni proces în chestia pământurilor din Zărând tot numai comuna va avea a suporta spesele. Schițează foarte nimerit și clar toate fazele procesului vechiu, cerând să se respecte odată drepturile urbarialistilor.

Mai ia cuvântul contele Robert Zelenski identificându-se cu expunerile dlui dr. Iancu.

Răspunde referentul Maros Iván, prezintă o nouă propunere, care vădește, că afacerea va fi rezolvată favorabil pentru zărândeni.

(Asupra acestei chestii vom reveni în numărul viitor al ziarului nostru, pentru că azi nu ne îngăduie spațiul).

Ședința s'a terminat la 11 și trei sferturi.

Congregația comitatului Hunedoara

Alaltăieri s'a ținut în Deva congregația comitatului Hunedoarei. Români au luat parte în număr frumos și au dus o luptă energetică împotriva guvernanților șoviniști ai acestui comitat românesc.

Nu avem loc în numărul de azi pentru un raport mai amănunțit despre decurgerea acestei lupte, ci ne mărginim de astădată a reproduce cele 3 interpelări, pe cari d. dr. Iustin Pop, distinsul nostru luptător din Deva le-a adresat conducerii comitatului.

Iată acele interpelări:

I.

In cauza denunțării notarului Budai István din Sânt-Andres.

1. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că notarul din Sântandres cu numele Budai István din prilejul sfințirii noii școli confesionale gr. or. române din Sântandres, făcută la 21 sept. 1911, când seara după concert s'a cântat imnul național român al nostru „Deșteaptă-te Române“ — a denunțat forurilor administrative și procurorului cântarea acestui imn ca un caz de agitație și întreagă serbarea din ziua aceea a prezentat-o ca faptă penibilă de agitație?

2. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că numitul notari întru terorizarea poporului nostru din prilejul amintit a amenințat în fața oamenilor, că va băga el în temniță pe domni de români din Deva și prin aceasta a comis o extremă insolentă la adresa fruntașilor români din Deva?

3. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că numitul notari a făcut denunțarea pe motive jositice de răsbunare față cu d. avocat din Deva dr. Eugen Tatar, care în urma șicanelor, ce face acest notari

oamenilor, când aceștia cer atestatele de identitate dela el în cauze funduare, ori a denegat extradarea atestatoarelor, ori făcea fel de fel de piedeci măiestrite din cauza, că oamenii nu-l angajau pe el cu cauzele lor funduare și astfel d. dr. Tatar a fost necesitat de mai multeori a se plânge contra notarului la d. protopretore din Deva?

4. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că numitul notari face oamenilor contracte funduare, în cari pe martorii contractului contra procedurii de carte funduare îi subscrie cu cruce; mai departe nu știe să facă schițe funduare și astfel lucrările funduare ale numitului notari se resping dela cartea funduare întru paguba și periclitarea intereselor de drept a partidelor cu aceste afaceri?

5. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că numitul notari în continuu face denunțări, mai ales criminale, cu duimul contra oamenilor din cercul notarial, precum dovedesc aceasta registrele secției criminale dela judecătoria cercuală și tribunalul din Deva?

6. Are cunoștință d. vicecomite substituit, că numitul notari e de un temperament hipernervos, de o fire incompatibilă, cari îl fac neapt pentru slujba de notari, care recere tractare cinstită chiar și în urma prescrișelor legii, pe când notarul din chestie bruschează și șicanează oamenii din cercul său notarial?

7. Este aplicat d. vicecomite a cerceta aceste stări de lucruri și a întreprinde fără amânare pașii legali pentru tragerea la răspundere pe cale disciplinară și pedepsirea exemplară a numitului notari?

II.

In chestia Almanahului d-lui Dénes Károly.

Are cunoștință d. vice-comite substituit despre aceea, că protopretorele districtului Hațeg: d. Fekete Károly a adresat tuturor notarilor din district următoarea circulară:

Valamenyi körjegyző és Klopotiva község jegyzőjének.

Felhivom, hogy a mellékelt „Almanach“ áraban 3 korona összeget a községek előre nem látott költségrovata terhére vegye fel és azt küldje meg közvetlen Dénes Károly kir. tanfelügyelőnek.

Hátszeg, 1911. augusztus 5-én.

Fekete Károly, s. k. főszolgabíró.

2. Află d. vice-comite substituit, că dacă e adevărată aceasta poruncă, ea constituie un flagrant abuz de puterea oficioasă cu atât mai mult, că prin ea se obtrude comunelor o carte fără nici o valoare și fără de nici un folos pentru ele și impune comunelor în mod volnic povară cu totul ilegală, mai considerând și aceea, că comunele comitatului nostru sunt aproape toate comune românești, cari n'au nici în clin nici în mână cu scrisurile dlui Dénes Károly, — și considerând în urmă, că nici chiar ministrul n'are dreptul de a obtrude cărți, ci cel mult are dreptul de a recomanda cutare carte?

3. Este aplicat d. vice-comite substituit a cerceta chestia aceasta pe întreg teritoriul comitatului și a erua, nu cumva s'a comis abuzul cu obtruderea Almanahului dlui Dénes Károly și în alte districte pretoriale ori orașe cu magistrat sau cu ordinațiune în scris sau cu poruncă ori presiune făcută verbal?

4. Considerând, că Almanahul din chestie a apărut ca al 3-lea volum, este aplicat d. vice-comite substituit a extinde cercetarea și asupra anilor trecuți, nu cumva s'a comis abuzul obtruderii și atunci?

5. Este aplicat d. vice-comite a lua măsuri de retorziune în contra tuturor acelor organe administrative, despre cari se va dovedi, că sunt autorii sau părtașii obtruderii pe comune a Almanahului, de când acesta apare? Ce măsuri contemplantă d. vice-comite substituit în direcția aceasta?

6. Este aplicat d. vice-comite substituit a întreprinde pașii de lipsă pentruca comunele, cari au procurat Almanahul din chestie, să fie despăgubite, restituindu-li-se sumele, ce au solvit pentru Alma-

DEMETRIU SBOROȘTIAN CROITOR PENTRU BĂRBAȚI ::

Caransebeș, Strada Episcopiei (Casele proprii).

:: Ține permanent în depozitul său, noutăți din toate stofele. ::

Am onoare a încunoștiința p. t. Onor. public din Caransebeș și împrejurime, în vederea apropiatului sezon de toamnă și iarnă, că țin în depozitul meu, în mare alegere cele mai nouă și mai variate stoffe pentru costume, și stau la dispoziția clientelei mele cu bogate colecții de mustre. Mă nuzesc continuu a-mi servi solid clienții și a le îmbia numai ce e mai nou.

nah din partea dlui Dénes Károly? — Ce fel de pași contemplează d. vice-comite substitut în direcția aceasta?

7. Este aplicat d. vice-comite substitut a cerceta, nu cumva s'a făcut presiune din partea dlui Dénes Károly și asupra școalelor profesionale sau comunale și asupra învățătorilor de aceste categorii întru abonarea Almanahului și dacă da, este aplicat a lua măsuri de retorsiune și pentru aceasta?

III.

In chestia banilor publici comitatenzi, orfanali și comunali, elocați la institutul „Dévai Hitelbank részvénytársaság”.

1. Este adevărat, că d. vicecomite substitut a depus la institutul „Dévai Hitelbank rtság” suma de 6000 cor., eventual mai mult în luna iunie a. c. din fondurile publice comitatense?

2. Este adevărat, că d. vicecomite substitut a făcut depunerea aceasta pur și simplu la solicitarea fostului director al numitei bănci: Bors Emil?

3. Cu a cui autorizație a făcut d. vicecomite substitut aceasta depunere chiar în acel timp critic, când dsa, ca prezident al comitetului de supraveghiere al numitei bănci mai bine trebuia să știe, că banca și-a pierdut capitalul social și fondurile de rezervă și că a devenit cu totul insolventă, așa încât datori a legală a organelor băncii era, să ceară concursul.

4. Cum s'a întâmplat, că comunele Vaidei și Romos și-au plasat cele 80—90 mii coroane avere comună chiar la „Dévai Hitelbank”, când știut este, că principiul practicității și oportunității în ordinea vieții fiecărui individ e, că având bani disponibili în sume mai considerabile, — le elociază la diferite bănci, — principiu, care mai ales trebuie să servească de bază la păstrarea averilor comunelor?

5. Este adevărat, că d. vicecomite substitut a pactat cu inst. „Dévai Hitelbank” și alte 2 bănci, cari au intervenit pentru așa zisa acțiune de sanare a băncii bancrote pe lângă o cvotă de 50 procent a depunerilor banilor publici din comitat?

6. Cu a cui autorizație a pactat în felul acesta și unde sunt libelele de depunere a banilor publici?

7. În calitate de prim-oficial al comitatului, căruia i-se incumbă mai strâns datoria oficioasă de a veghia și supraveghia asupra averilor comitatense — s'a interesat d. vicecomite substitut, cari cauze au produs bancrotarea băncii „Dévai Hitelbank” și convinsu-s'a, că în conducerea numitei bănci nu s'au întâmplat incorectități sau eventual chiar criminalități, mai ales, că d. vicecomite substitut este prezidentul comitetului de supraveghere al inst. „Dévai Hitelbank”?

8. Dacă n'a făcut aceste demersuri până acum d. vicecomite substitut, este aplicat a le face acum cu toată urgența și intervenirea procurorului regeșc din Deva în afacerea cu „Dévai Hitelbank” spre a se scoate la lumină tot decursul catastrofei băncii și spre a se porni procedura criminală în contra celor vinovați?

9. În programul congregației de azi nici barem cu o iotă nu se face amintiri de bancrotarea băncii „Dévai Hitelbank”, care constituie o teribilă catastrofă financiară nu numai pentru singuraticii acționari, deponenți și alți creditori și chiar și debitorii băncii, dar în special pentru comitatul nostru, care pierde sume colosale din fondurile comitatense, averi comunale, banii orfanilor dela orașul Deva și dela sedria orfanală comitatensă. Cum deci, de d. vicecomite substitut n'a învrednicit congregația de azi de a lua în ordinea de zi întreagă afacerea derutei băncii „Dévai Hitelbank”, făcând expozen asupra trecutului afacerii și asupra măsurilor de salvare a banilor publici? — Și cum se întâmplă, că d. vicecomite substitut în butul atâtei vremi trecute n'a dat nici un glas și n'a făcut nici un pas spre a aduce la cunoștința municipiului și spre a-l orienta în afacerea aceasta de extremă gravitate?

10. Ce măsuri contemplează d. vicecomite substitut întru salvarea banilor publici, ce s'au depus la „Dévai Hitelbank”?

Convocator

Aderenții partidului național român din comitatul Sălăgiului sunt convocați la

adunarea poporală,

caro se va ținea în Șimleu la 8 noemvrie 1911 st. n. a. m. la orele 12 pe piața lemnelor, dinaintea hotelului „Național” cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Situația politică generală.
2. Sufragiul universal.
3. Proiectele militare.
4. Propuneri, proiect de rezoluție.

Șimleu, la 28 oct. 1911.

Gheorghe Pop de Băsești, Alimpiu Barboleviciu, Gheorghe Maior, Andrei Cosma, Augustin Vicaș, Emil Vicaș, Emil Ostate, Cassiu Deleu, Domițian Cupșa, Aurel Oltean, Nicolae Munthiu, Simion Pinteș, Avram Dragoș, Alimpiu Coste, Ioan Szakáll, Traian Truș, Ioan Deleu, dr. Augustin Pinteș, Valer Ancean, dr. Victor Deleu, Ioan Păpăriu Pop, Eugen Boros, Gheorghe Păteș, Alexandru Maior, dr. Valer Vicaș, Cornel Gogan, Nicolae Gogan, Teodor Alesutan, dr. Alexandru Aciu, Vasile Oros, Ioan Labont, Aurel Cigărean, Patrițiu Sufra, Vasile Păteș, Ioan Moisë, Gheorghe Farcău, Petru Chiș, Gheorghe Mohan, Vasile Pustai, Ioan Groza, Vasile Aluaș, Flore Rotar, Pavel Strava, Petru Iancău, dr. Coriolan Șteer, Ioan Tătar, Gheorghe Bocoș, Ioan D. Popu, Gheorghe Filip, Gheorghe Crăiuț, Ioan Truș, Iosif Cosmuța, Simion Popp senator, Teodor Bichiș, Vasile Hoble, Vasile Mureșan, Vasile Pop, Victor Mărcuș, Demetriu Coroian, Ioan Filip, Vasile Pap, dr. Mihai Pop, Ioan Coste, dr. Cornel Centea, dr. Ioan Ember, Petru Pop, Ioan Lengyel, Petru Rob, Emil Deac, Mihai Marchiș, Vasile Pop, Mihai Reb, Mihai Cadar, Vasile Sas, dr. Ladislau Gyurko, Emeric Pop, Vasile Mica, Florian Ciocan, Teofil Dragomir, Lazar Caba, Ioan Pop, Seodor Bohățiel, Vasile Mureșan, Samuil Urian, Clemente Pop, Laurențiu Bran, Ioan Andrei Domșa, Alimpiu Coste, Demetriu Mureșan, Ioan Oltean, Ioan Talos, Corneliu Caba, dr. Gheorghe Pop, dr. Ioan Suciu, dr. Ioan Gheștie, Vasile Pop.

Adunarea poporală dela Diclosânmartin a avut un succes strălucit. Din cauza abundenței de material raportul despre decursul acestei adunări mărețe îl vom publica într'un număr viitor al ziarului nostru.

Din cameră. Din prilejul sărbătorilor de două zile, camera s'a ajurnat astăzi pe trei zile. În incintă votări nominale. Pe culoare discută ministrul de honvezi Hazai cu prezidentul camerei Berzeviczy și cu contele Andrassy.

Revoluția din China. Colosul chinez pare în sfârșit a se fi trezit dintr'un somn dulce — poate numai pentru unii — pare că o deschizătură s'a făcut în zidurile ce îl opriau a lua cunoștință de o altă lume în afară de a sa, iar prin deschizătură o rază a pătruns; raza aceasta îl chiamă la muncă, la o muncă nouă. Muncă—aceasta însă va cere oameni, va cere jertfe fiindcă ceice de atâtea veacuri s'au deprins, a se bucura de bunurile muncii celor mulți nu se vor împăca cu o răsplată dreaptă a muncii lor — dacă muncesc — decât numai de silă.

Fiindcă drepturile se iau cu forța, chinezii au înțeles că numai cu armele vor putea trezi și schimba imperiul lor sfânt dar... putregăit.

Chiar dacă revoluționarii ar trebui să se plece armatelor împărătești organizate sau să treacă prin ascușii săbiilor lor, conștiința odată încolțită cu cât mai mult se va încerca a se înăbuși cu atât mai mult se va desvolta.

Guvernul chinez văzând că revoluția ia proporții mari și căntând mai cu seamă să evite cu orice preț amestecul binevoitor... al vreunui vecin, a luat măsuri mai serioase pentru înăbușirea revoluției. S'au trimis trupe noi mai bine organizate, iar comandanții au fost schimbați. Revoluționarii la rândul lor, înaintează fără mare împotrivire și văd nu departe Pekingul.

Inregistrăm azi următoarele știri: Juansikkar viceregele reactivat a primit comanda trupelor împărătești plecând imediat pe câmpul de războiu. Ceilalți comandanți au fost îndrumați să-i dea tot concursul. Primul corp de armată va fi comandat de generalul Fergkuochang. Comanda corpului al doilea — ce se află pe câmpul de luptă — va fi luată de Suanhighi comandantul corpului al șaselea. Corpul al treilea se va organiza mai târziu.

Londra 28 oct. După o știre oficioasă din Peking în apropiere de Hankau s'a dat o luptă mare, în care revoluționarii au suferit pierderi. După o altă știre trupele împărătești au 40 morți și 150 răniți. Intre cei morți sunt și 3 ofițeri. Revoluționarii au pierdut 400 oameni și treizeci tunuri. Intre cei căzuți e și comandantul artileriei.

Londra, 30 oct. Revoluționarii s'au retras din fața trupelor imperiale ce înaintau spre Hankau. Amiralul Se-Cseny-Ping a comunicat consulilor străini, că va bombarda orașele Vuerang și Hanjang. Hankau e încă în mâinile revoluționarilor. Șase mii de soldați din armata imperială au refuzat de a ataca orașul Hankau.

Guvernul chinez voește să contracteze din străinătate un împrumut de șase milioane funți.

Adunarea din Brașov

Primit cu vii aclamări ia cuvânt d.

dr. Alexandru Vaida.

Frați români!

Fostul și viitorul meu coleg d. dr. Iuliu Maniu (trăiască! Așa să fie!) va arătat foarte limpede starea noastră politică și motivele cari ne îndeamnă să luptăm pentru desrobirea politică, culturală, economică și socială a neamului românesc.

Este un soi de oameni, privilegiați — a spus d-sa care consideră pătura desmoștenită a țării de o vacă bună de muls, ce l-ea hărăzit-o soarta pentru a fi scutiți de grijile zilei de azi. Aceștia cred că întreaga populație din această patrie viețuește pe seama lor, neavând altă menire, decât să ducă greul vieții muncindu-se pentru, ca dânșii să-și ducă viața ticnită în îmbuibare. Acești protejați ai soartei, cari totdeauna au căutat și au știut să-și asigure o supremație funestă asupra ignorantei mulțimi despoind-o, prin legi nedrepte, de toate drepturile lor firești.

Situația politică din Ungaria — continuă oratorul, — o putem fixa cu un singur cuvânt: obstrucție. Obstrucția aceasta se menține, la aparență, abia de 10 ani, de fapt însă dăinuște de 1000 de ani. Căci cauzele acestei stări sunt mult mai adânci, decât se pare, sunt cauze economice, cari există chiar dela întemeierea acestui stat pe baze feudale.

Ca să dovedească adevărul afirmațiunii sale, oratorul relevă în mod sumar raporturile între regii de viță maghiară și oligarhii de pe vremuri, cărora regii ca să-și mențină puterea, au trebuit să sacrifice popoarele țării. Această situație anormală s'a răsunat crud la 1526, în dezastrul cumplit dela Mohacu, când s'a prăpădit întreaga floare a nobilimei maghiare, împreună cu ultimul rege din dinastia Anjou.

A fost mare noroc pentru țară că sceptorul Ungariei a ajuns în mâinile dinastiei de Habsburg. Această casă domnitoare este, mântuirea Ungariei. Sub înțeleptea domnie a Habsburgilor s'a ridicat Ungaria la nivel european, pornind pe căile indicate de civilizația apuseană, spre progres. Această dinastie, reprezentată prin personalitatea distinsă a Mariei Terezia și prin gloriosul împărat Iosif II, a înțeles pentru primadată glasul vremii făcând începutul descătușirii iobăgimei din lanțurile grele ale robiei oligarhice.

Azi stăm în fața unor evenimente identice. Iarăș stăm în fața unei lupte între coroană, care reclamă drepturi popoarelor de sub stăpânirea ei și între oligarhie refractară ce ține cu îndârjire la privilegiile sale.

Intr'un mod cât se poate de plastic și cu multă ironie d-nul Vaida a descris apoi atitudinea partidelor maghiare față de reforma sufragiului universal, cerută prin mesajul regal de către Maj. Sa. Arată lupta desperată a feudalilor pentru menținerea lor la putere și contra acordării de drepturi masselor sustinatoare de stat.

Pentru caracterizarea acestei lupte d. Vaida,

recurge la un exemplu din viața noastră publică, arătând cum prin distribuirea de posturi grase cearcă să-și asigure domnii noștri aderenți.

În Ungaria se cheltuiesc foarte mulți bani pentru plata oficialilor. Tot la 46 oameni, unul e ofițer, încât putem afirma, spune d-sa, că în privința aceasta, țara noastră a stabilit record. Să nu credeți însă că stăpânii noștri se mulțumesc. Nu! Crează mereu posturi noi.

Iată de exemplu aci, la Brașov. Nu e de ajuns că jandarmeria echivalează aproape cu miliția. S'a înființat și poliție de graniță. Au avut nevoie bagseama, de un control mai mare, suntem la frontiera României.

Acest motiv însă nu se poate primi, căci poliția de graniță e instituită și la nordul și orientul țării, deși acolo pașnica Bucovina e o provincă austriacă de sub sceptrul Maj. Sale, va să zică nu periclitează țara.

Totuși o putem înțelege foarte ușor. Poliția de graniță a trebuit înființată, fiindcă oficiile existente nu mai pot primi pe toți flămânzii protejați.

Dar slujbele grase sunt aproape toate ocupate. Mai nou le-a năzărit domnilor noștri o idee „fericită”.

Să pună mâna pe armată. Astfel lovesc două muște cu o singură lovitură. Armata oferă pe de o parte în orice împrejurări o leafă bună la mulți hămisiți pe de altă parte și maghiarizarea întregii armate ar merge mai ușor.

Caracterizează cu măiestria-i proprie politica de căpătuială a lui Tisza și a lui Iuszt, cari au drept ultim scop să înduplece pe M. Sa să-și dea învoirea la falsificarea legii electorale.

Cu toate acestea să nu disperăm, ci să privim cu fruntea ridicată în viitor, căci trecutul nostru ilustrat cu atâtea momente mărețe trebuie să ne umple de mândrie.

Incheie apoi cu frumoasa alegorie despre trandafirul cultivat din grădină și bradul din munte, asemănând poporul maghiar alintat de soartă cu trandafirul plâpând, iar poporul nostru cu falnicul brad de munte, care, neingrijit de nime, este în stare să infrunte toate tempestățile vremurilor grele.

Domnul dr. N. Vecerdea.

Ar fi cu neputință și nici nu e de lipsă ca să ne ocupăm aici cu singuraticile puncte așa zicând cu paragraful proiectelor.

Ajunge dacă scoatem la iveală cuprinsul lor de căpetenie, al proiectelor despre armata comună și despre honvezime, care este pe scurt:

a) Urcarea contingentului la armata comună dela 103.100 la 159.500, adică cu 56.400 feciori la an, din care patria noastră, Ungaria ar avea să dea 68.187, iar Austria 91.313 feciori, la honvezime se cere urcarea dela 12.500 la 25.000 feciori. Am avea deci să dăm cu totul 93.187 feciori la an.

b) Reducerea serviciului permanent dela trei la doi ani.

c) Din proiectele de procedură criminală militară remarcăm numai încercarea de a introduce limba maghiară și în armata comună, pentru că noi vedem în aceasta maghiarizarea naționalităților și în deosebi a noastră a românilor, cu intențiunea de a fi pusă sub scutul și sub disciplina militară!

Cu privire la urcarea contingentului de recruți și la reducerea serviciului vă pun în vedere faptul, că ni-se cere cu 36.611 mai mulți feciori la an ca până acuma și că susținerea acestor feciori este împreună cu foarte mari cheltuieli.

Ca să vă puteți orienta asupra acestor cheltuieli, vă spun, că după bugetul statului nostru de pe anul 1911, Ungaria cheltuiește pentru armata țării 249.570.009 cor. și fanume 188.916.000 cor. pentru armata comună și 66.544.000 cor. pentru honvezime.

Fiindcă numărul recruților se urcă cam cu 5%, este aproape sigur, că cheltuielile de acum

încă trebuie să se urce cam tot cu atâtea, adică cu vre-o 125.000.000.

Dacă vă dați sama de împrejurarea, că în proiectul de buget pentru anul 1912 prezentat acum de curând în camera deputaților ministrul de finanțe a statorit cheltuielile de pe anul viitor cu cor. 1.852.794.998, iar acoperirea acestora cu cor. 1.852.647.661 adică cu aproape două miliarde sau două mii de milioane cor., pe cari trebuie să le plătim noi în forma multelor dări de stat: apoi veți înțelege ușor, că acestea cheltuieli vor vota acestea proiecte, mult peste două miliarde!

Iată câteva din condițiile în cari ni-se cere jertfa de viață și de avere în măsură mai mare ca până acuma! Și noi suntem gata să dăm Chesarului ce este a Chesarului!

Suntem gata ori și când să murim pe câmpul de luptă pentru tron și patrie, să jertfim pe altarul patriei tot avutul nostru, la limba națională românească însă nu vom renunța niciodată, pentru că acest lucru ar fi moartea noastră națională.

D. deputat Dămian.

În cercuri șoviniste se zice, că acest stat, l-a alcătuit un singur popor și că trebuie să fie stat național.

Aceasta e nenatural. Statul îl susțin toate popoarele. Noi cerem libertăți pentru toate popoarele. Vrem și noi frățietate, dar nu după rețeta, că ce e al meu, e al meu, dar și ce e al tău e al meu...

Drepturile popoarelor trebuie să fie asigurate prin instituții. Aceia, cari fac vrajă între popoare, sunt criminali, sunt nebuni, cari strică statului.

D-nul Dămian arată, că pentru luptă trebuie însuflețire și statornicie. Puținii deputați naționali din cameră au crezul național, bazat pe programul politic. Arată, că e șovinism în legile ce se fac acum și în proiectele militare.

Cere dela români închegare, adevărată frățietate și jertfe individuale pentru binele comun...

D. Dr. Nițescu.

Iubiți frați români! D-voastră ați tot auzit vorbindu-se și mulți ați cetit despre votul universal. V-ați dat d-voastră seama, ce poate să însemneze acest drept pe care astăzi îl cer cu străduință toți nedreptățiții acestei țări? Ați căutat d-voastră să pătrundeți în rostul adânc al acestui drept, pentru că din el să desprindeți o înțelegere mai luminată a menirii d-voastră, a viitorului neamului românesc?

Unii poate ați înțeles, alții poate că nu. Cei cari au înțeles și-au făcut poate convingerea nestrămutată: că votul universal e o chestiune de viață și de moarte pentru neamul românesc.

Acest adevăr l-au purtat în sufletul lor toți marii noștri înaintași. Deja în 1848 însuflețita generație de atunci, printre cari strălucia un Bănuțiu, un Șaguna, un Avram Iancu și alții au cerut pe seama popoarelor acestei țări votul universal, iar românii adunați la Mercurea în 1881 au înscris votul universal în programul nostru național ca pe un punct, ca pe o chestiune din cele mai actuale și mai necesare, căci toți acești români erau de firma convingere, că numai dând poporului cărna țării se vor putea îndrepta stăruirile netrebnice cari stăpânesc în aceasta țară.

Vedeau ei bine acești români, că atâtea vreme, cât țara aceasta va fi cărmuită de o mână de oameni, în mâinile cărora e grămădită întreagă averea acestei țări — nu va putea fi vorba de îmbunătățirea sortii nenorocitelor popoare legate de glie.

Căci într'adevăr, cum oare ar putea fi mulțumită nesfârșita sărăcime din țara aceasta, când 31,2 procente din pământul țării e al conților și baronilor? Și cum oare s'ar putea întări economia de vite, când țăranul care abia mai are un sărăcăcios petecel de pământ, pe care nu mai știe cum să-l împartă între copiii lui flămânzi — trebuie să-și vândă și boii și vacile, ca să-și poată păstra viața în oase de azi pe mâine?

La noi ca nicăiri. La noi se vine pe un kilometru pătrat 60 de locuitori. În Belgia 234 și totuși, care țară e mai fericită? Desigur că Belgia, căci acolo pământurile sunt toate ale micilor proprietari, cari știu să mărească puterea de producție a pământului și-și dau silința să-l cultive așa, ca pământul să fie într'adevăr un bogat isvor de venit pentru ei.

Unde e cultură, acolo pământul nu e al câtorva leneși de meserie, ci e al poporului. Pildă: Franța, Belgia, Olanda, Norvegia și chiar și Germania.

La noi întreagă economia de pământ e bolnavă și fiindcă singurul ram de îmbogățire a acestei țări ar fi să fie pământul — e bolnavă și țara.

La noi puternicii cari conduc țara sunt aproape scutiți de dări întocmai ca înainte de 1848. Căci ce greutate poate fi de pildă pentru un Eszterházy care plătește din venitul celor 516 mii de jugăre tot atâtea dare cât cutare sărântoc după venitul unei singure holde? Înțeleg raportul. Căci mă veți crede cu toții, că dintr'un venit de un milion plătești mai ușor 100 de mii dare, decât din 40 floreni să plătești 10 floreni.

La noi țăranul e înecat în datorii. Două miliarde de coroane luate ca împrumuturi împovărează moșioarele micilor proprietari. Și din venitele celelalte aduc aceste moșioare 70 procente trebuie să plătească pentru dări și camete și se înțelege de sine, că curând vine vremea, ca țăranul să nu mai poată suporta aceste poveri, vine doba, i-se vinde tot și bietul nenorocit trebuie să ia bățul pribegiei.

Țăranul nostru numai atunci nu se luptă cu foamea, când pământul își face milă de el și produce mai mult ca de obicei. Și urmările îndelungei răbdări? Fel de fel de boale: pelagră, oftică și altele și încă o boală, o boală fioroasă: alcoolismul. Țăranul bea, ca să-și uite foamea și năcăzul. Și bea și copilul lui rachiu, ca suferința pe urma foamei să-i fie mai ușoară. La noi mai mult ca pretutindeni mor la mie 276. Numărul feciorilor buni de armată e redus în mod îngrozitor din cauza slăbiciunii trupeshi și sufletești provenite din cauza sărăciei și-a suferințelor multe.

Oligarhii noștri la toate acestea rămân nepăsători. Lor li-e mai dragă prietenia cu interesele oligarhimii din țările străine, decât ca să aibă o fărmă de iubire și pentru cele 10 milioane de flămânzi, cari tânjesc în această țară neavând nici un isvor de venit sau față de cele 7 milioane de mici proprietari, cari se încovoie sub povara datoriilor și-a sarcinilor publice.

La ce-ași mai vorbi acum de justiție, de administrație? E doar o chestiune, pe care o înțelegeți cu toții. Înțelegeți cu toții din proprie experiență, cât de nefiresc e, ca în chestiunile noastre cele mai de seamă și mai arzătoare să judece și să hotărască niște oameni, cari nu înțeleg limba noastră.

Dar școala? A cui e școala, a aceluia e viitorul. E școala, ce-o avem, a noastră? Nu! Și deci e asigurat viitorul nostru? Iată-ne deci crunt loviți într-o chestiune care atinge direct viitorul nostru. Un astfel de atentat nu i-l putem răbda însă stăpânirii, ci mereu vom pretinde, ca școala noastră să fie deplin liberă, ba statul însuși să contribuie la întărirea ei și din avutul lui, la care și noi contribuim, să ne ridice școale populare, gimnazii, ba simțim că drept avem, ca și universitate să cerem.

La ce aș mai aminti acum și de politica de colonizare? Știți cu toții cât de greu suntem loviți în interesele noastre prin această politică, căci e într'adevăr prea bătaoară la ochi fapta guvernului care cumpără moșii numai de dragul unor străini, pe cari apoi li împorțează în țară cu sila, ca să-i icuiască printre nemaghiari și ca sentinelă să facă din ea pentru păzirea intereselor de clasă și rasă a guvernului.

Veți înțelege acum, pentru ce ne trebuie votul universal. Pentru că parlamentul poporului, care se va alcătui pe baza lui, să ștergă acest nenorocit

Numai pe proprietarii mici din suburbiul Aradului îi poate interesa că în str. Kasza Nr. 3 și 49 avem un depozit bogat de

țevi de beton acomodate pentru canalizarea ce se află acum în curgere. Prețurile cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN întreprinzător de zidiri betonice. Telefon Nr. 675.

sistem de cârmuire și să sălășliască și-n această țară o stare mai îndurătoare și un viitor mai statornic de mulțumire.

Vrem votul universal, ca toți cetățenii să contribuie la făurirea legilor și la orânduirea afacerilor publice din stat. Și ca simțul răspunderii să-i revină fiecărui cetățean ungar, vrem votul secret și nu deschis, pentru că dorim, ca să înceteze odată urâta sclăvie morală de până acum și-n locul ei să se formeze în suflete convingeri ferme, hotărâri drepte și cuminti și vrem votul după comune, pentru ca țărânul nostru să fie cruțat de a mai bate zile întregi până la locul de votare.

Vrem votul universal, pentru că numai prin el vom asigura înaintarea culturală și economică a tuturor popoarelor din această țară, prin el vom introduce sistemul de dare progresiv, ca baronul care are venite mai mari să plătească dare mai mare, iar țărânul cu venite mai mici să fie scutit de dare; ca prin darea progresivă, să ajutăm pe țărân ca să ajungă iară la pământ. Să se steargă latifundiile și aplicându-se în mod sever față de stăpânii lor darea progresivă, să se ajungă cu vremea la parcelarea acestor vaste pământuri, cari azi sunt teren pentru fasani și pentru vânătoare.

Vrem deci votul universal, pentru că avem nădejde, că el va contribui întru câtva la schimbarea sorții noastre. Și până când nu ni se va da, nemulțumirea noastră va bate mereu la porțile acestui stat, cerând loc și pentru noi între hotărârile vieții constituționale a statului. Invigorată și fără popas va fi lupta noastră, căci ea e izvorâtă din adevăr și dreptate și deci mare ni-e nădejdea, că în acest semn vom învinge!

D. V. Goldiș.

Domnul Goldiș relevează faptul, că la noi în Ungaria politica de stat, a decretat moartea noastră națională.

Mulți români nu o știu aceasta, nu-și dau încă seama de ea.

Înainte de 1870 la judecării se dădeau sentințe românești, în comunele românești protocoalele comunale se dresau în românește. Azi drepturile limbei noastre sunt încălcate. Ni le-a luat pe nesimțite, ca să nu observăm, și ne-am pomenit, că limba românească e scoasă dela justiție și administrație.

Cam pe acest povârniș mergem și cu școalele. Ne-au luat și școalele, putem zice pe jumătate. Și mergem înainte, mergem spre statificare. Și când acesta va fi fapt împlinit, va veni la rând biserica. D-nul Goldiș aduce ca exemplu cazul cu parohia gr.-or. din Hodmezövásárhely, cu credincioși maghiarizați, pe cari Wekerle i-a destinat de a forma chiagul unei episcopii ortodoxe ungurești.

Destăinuesște apoi părerea unui bărbat de stat maghiar, care a spus, că din punct de vedere maghiar e foarte rău, despărțirea bisericii ortodoxe din Ungaria în două. Ținta mai depărtată este să se reconstituiească biserica gr.-or. în o singură biserică, în frunte cu un patriarh ungar la Carlovit.

Atunci va fi, ca completare, maghiarizată și biserica.

Partidul nostru, spune d. Goldiș, nu este ca alte partide, căci noi luptăm pentru însăși viața noastră națională.

Unii dintre noi zic, să fim mai moderați, dar am păți ca șvabii, cari și-au pierdut păruta intelectuală, care s'a maghiarizat. Să ajungem și noi aici?

Ungurii să nu fi fost energici și extremiști la 1848 n'ar avea situația favorabilă de azi. Să fim energici... și să nu ne temem de nimic. Iată, a murit ministrul Hieronymi, care a decretat volnic disolvarea partidului național român, și partidul tot există.

S'a dus ministrul, și noi am rămas, suntem aci. Un instantaneu foarte nostim, pățania deputatului ungar din Pesta cu românul bănățean, stărnește ilaritate. Acesta când deputatul îi arăta tabloul cu Arpad și cu sosirea ungarilor pe plaiurile noastre, din care lipsesc românii, grăi:

— Noi am fost acasă!

Da, noi suntem aci de două mii de ani, ca element roman, iar ca viță de daci suntem pe acest pământ din vremuri legendare, neștiute și o să fim: căci apa trece, pietrele tot pe loc rămân...

D. protop. dr. V. Saftu.

Ultimul orator a fost părintele protopop dr. Vasile Saftu, care propune între

aprobări generale să se trimită câte-o telegramă de salutare și aderență președintelui partidului național, dlui George Pop de Băsești și președintelui clubului dietal, dlui dr. Teodor Mihali. Dă apoi citire proiectului de rezoluțiune, care e identic cu moțiunile dela adunările anterioare și care se primește unanim și cu mare însufletire.

De încheiere părintele protopop prin cuvinte însuflețite, arată originea strălucită a poporului român, deșteaptă în sufletele celor prezenți mândria de originea lor, mulțamește deputaților și foștilor deputați pentru dragostea arătată și cinstea făcută brașovenilor prin venirea lor în mijlocul poporului din țara Bărsei, mulțamește tuturor celor prezenți pentru însuflețirea, cu care au urmat chemării la această măreață adunare și termină cu următoarea rugăciune, ascultată în picioare de toți cei prezenți:

„Tu, Doamne, Dumnezeuul dreptății, trimite Duhul Tău cel sfânt asupra noastră a tuturor, ca să învățăm:

Să ne iubim și să ne îmbrățișăm ca frații unii pe alții;

Să fim noi toți, cei aproape patru milioane de români din această țară, un gând, o simțire și o voință;

Să învățăm, să ne luptăm fără frică, cu neînfrântă bărbăție și cu neîntrecută energie până atunci, până când ni-se vor da drepturile, cari după drept și dreptate ni-se cuvin!

Fă, Doamne, ca ziua învierii noastre naționale să sosească cu un ceas mai curând! Amin.

Între vii aclamări la adresa fruntașilor noștri adunarea se disolvă.

Adunarea din Seini

(Continuare).

Prezidentul adunării d. Alexiu Berinde, dă citire telegramii d-lui deputat Vasile Damian, care se scuză, că nu a putut veni la aceasta adunare, fiindcă s'a angajat mai înainte la Brașov, promite însă, că va merge bucuros la adunarea din Maramureș.

După aceasta i-se dă cuvântul părintelui dr. V. Lucaciu, care primit cu ovațiuni de adevărată iubire, vorbește la inima poporului spunând cam următoarele:

*On. adunare!
Iubiți frați!*

Cuvintele însuflețite și înțelepte ce au răsunat de pe buzele iubiților noștri conducători G. Pop de Băsești și dr. T. Mihali ne-au înălțat în sferile curate, ale dreptului, ale libertății și ale culturii naționale.

Nimic nu dorim alta decât să vedem realizate în viața noastră acele învățături. Indată se naște întrebarea, cine să realizeze obșteasca dorința a neamului românesc din această țară? Aștepta-vom oare ca dușmanii noștri politici să realizeze aspirațiunile noastre? Asta nu se poate. Noi prin noi, noi înșine trebuie să înfăptuim ceea ce zicem și credem, că e neamănat necesar pentru înaintarea noastră națională.

Ca să putem face aceasta ar trebui, ca mințile tuturor românilor să fie luminate de cultura națională și toate inimile cucerite de sentimentul dreptului și a datorințelor noastre naționale.

Carte, cultură, convingere și voință de fier să recere ca prin un farmec să realizăm aspirațiunile noastre naționale.

Gândul acesta onorată adunare ne aduce la școală.

Din școală răsare lumina, care să cuprindă mințile din școală, învățătura care produce ca aceea ce voim noi, este drept și suntem îndreptățiți a pretinde înfăptuirea justelor noastre dorințe. Dar ce vedem în școlile noastre? Vedem năvala tristă și urmările dezastruoase ale legilor apponyiane.

Lex dura, sed lex, un principiu juridic și noi nu voim a agita împotriva legilor sancționate. Constatăm însă aici, că chiar voința a realiza aceste legi și cu cât mai vărtos voim a le realiza, aflăm, constatăm, că sunt legi imposibile, și distrug toată năzuința nobilă ce poate avea un popor spre cultură și dezvoltare.

Aceasta lege vatămă adânc și în mod cutremător principii mare a pedagogiei: că tot poporul numai în limba sa maternă se poate cultiva. Acest principiu este baza civilizației moderne, peste care însă Apponyi cu legea sa a trecut în galop, cu o condamnabilă ușurință provocând neliniște și lupte neînctate, în inimile popoarelor scotoase de cultură.

Cerem strămutarea ei, nu din ură față de o limbă sau față de o rasă, ci pentru că chiar prin aplicarea ei ne convingem, că este în contra culturii noastre naționale, și prin urmare împotriva umanismului și a civilizației.

Nu numai strămutarea acestei legi o cerem, ci pretindem crearea unui sistem politic, în care să aflăm garanțiile dezvoltării noastre culturale pe toate terenele: școli populare naționale române, civile, de industrie, comerț și agricultură, pentru popor, pretindem gimnazii, academii comerciale și agricole române, și pretindem înființarea unei universități complete pentru națiunea română.

Ceea ce pretindem pe terenul cultural, e just să se respecte pe toate terenurile vieții publice de stat, adevărat respectarea individualității noastre politice naționale, în virtutea principiului de egală îndreptățire a tuturor popoarelor.

În aceasta pretenziune a noastră se vede deosebirea mare între politica partidului nostru național, și a sistemului de guvernament, care până în ziua de azi nefericește țara.

Acest sistem politic nu e o politică de stat, nu are în vedere binele obștesc al cetățenilor. Toată politica acestui sistem se reduce în practică la un exercițiu de exploatare a puterii statului în folosul exclusiv al unei clase sub mască de politică de rasă. Dimpotrivă politica noastră se gândește la interesele mari ale statului așa cum el este alcătuit, și râvnește la instituțiuni publice de stat după pretenziunile ideilor mari de libertate, egalitate și fraternitate pentru toate popoarele țării.

Iată superioritatea noastră, onor. adunare! Noi nu avem nici baionete, nici budgetul statului, nici puterile publice la dispoziția noastră, și totuși înaintăm și cucerim teren în inimile popoarelor. Prin ce? Prin dreptatea cauzei noastre.

Cei dela putere numai cu apucături, cu reșalmăcări, cu farizeism și prepotență se pot susține, și au curajul de a spune că stau în serviciul ideii de libertate, chiar atunci când o calcă în modul cel mai revoltător, cum s'a întâmplat d. ex. cu ocaziunea ultimelor alegeri dietale.

Iară noi cu fruntea deschisă și cu conștiința liniștită afirmăm în fața lumii întregi drepturile noastre, cuprinse în programul partidului național român, și cu făclia simțământului de libertate ce ne conduce, demascăm uneltirile și intrigile lor, prin cari vreau să ne răpească limba și ființa națională.

Din asta urmează apoi că adevărul și dreptul nostru să arată în lumina sa cuceritoare, și avem în noi simpatiiile tuturor popoarelor civilizate. Urmarea este ca în loc să se îndrepteze și să înceteze cu prigonitorile și opresiunile barbare, strigă ca din gura șearpelui, că noi suntem trădători de patrie și calomnatori națiunii maghiare.

O dovadă tristă foarte, dar și foarte semnificativă, este cazul cu fostul comite suprem al acestui comitat dr. Falussy Árpád, care la întrunirea așa numitelor societăți culturale ținută în Cluj cu ocaziunea jubileului asociațiunii francmasonice politice numite E. M. K. E. a ținut un discurs plin de provocările cele mai inurbane la adresa noastră a românilor, și plin de calomnii și de neadevăruri, tot la adresa noastră. Am cercat să am textul întreg al acestui discurs, care putea să fie pronunțat într-o societate de „csikós“ și-au avut loc însă într-o societate numită culturală.

Toate poți afla în acest discurs al dlui Falussy, numai cultura nu. Fiindcă nu am putut pune mâna pe textul întreg autentic, nu l pot lua la critică din punct în punct, pentru că la contrarii noștri e foarte la îndemână răspunsul că nu așa am zis și nu așa sună textul original. Prin urmare sunt nevoit a mă îndestuli cu un extras tipărit în „Budapesti Hirnap“.

Constat 3 (trei) puncte principale de acuză nevrădnică, și diametral opusă culturii politice is-

torice și științifice. Anume acest savant din nou descoperit, afirmă: Că românii nu au nici o parte de conlucrare sau interesare în susținerea statului ungar, că românii gravitează în afară, că românii nu sunt supuși credincioși patriei și tronului. Mai sunt și alte lucruri amuzante pe cari cu altă ocaziune le vom scoate la iveală. Ca de specimen vă spun acum numai una din suma tezelor ridicate înaintea științei. Așa zice între altele multe că națiunea română e de *origine slavă*.

Dacă noul savant și vrednicii săi ascultători s'au delectat în expunerile lui anticulturale, de dragul politicii șoviniste, datorința noastră patriotică națională este ca să înfierăm aceste afirmațiuni cutezătoare și vătămate. Putem recurge la mii de date istorice, cari dovedesc că au jertfit strămoșii noștri pentru apărarea țării împotriva tuturor dușmanilor, și cât este de neîntemeiată și temerară afirmațiunea că noi gravităm în afară.

Ca dovada cea mai clasică luată din gura celui mai fudul șovinst cont. Tisza Pišta aduc înainte mărturisirea lui publică în parlamentul țării, în momentul când și-a ocupat fotoliul de ministru prezident. Cu acea ocaziune a spus franc și loial că țara aceasta, Ungaria, de 1000 de ani a fost și este susținută prin conlucrarea filor tuturor naționalităților. Din această constatare am tras consecvență politică că se cuvine a fi drepti și echitabili față de naționalități. Și parlamentul întreg a aprobat enunțările dlui conte Tisza Pišta. Cum cadează această mărturisire, cu enunțările temerare ale dlui Falussy, că noi n'avem nici o parte în susținerea țării?! D'apoi istoria corviniilor și istoria strălucită a grănițelor români și regimentelor române sunt lucruri necunoscute înaintea dlui Falussy Árpád? De sigur pentru că este Árpád și Árpád nu e dator să n'vete, e destul dacă înjură cu gura plină, bine știind că cu cât mai tare va înjura cu atât va fi considerat mai cult și mai patriot. Dar cum stăm cu gravitățile în afară? Zău, dacă am porni după istoria necunoscută de Árpád, am vedea gravități în afară la Rákoczy, Bercsenyi, Kossuth și Klapka, și dacă părinții noștri și noi ne-am fi inspirat de aceste „gravități în afară”, altcum ar suna istoria Ungariei. Dar noi am stat cu credință la vatra stămoșească, am apărât țara și tronul de toți dușmanii lor, ca pe urmă să fim timbrați de trădători de patrie de d. dr. Falussy Árpád. Intr'adevăr „Difficile est satyram non scribere” chiar în chestia gravităților în afară. Dar mai nostim e d. Falussy când ne acuză că noi ponegrim națiunea maghiară în fața lumii culte și a statelor civilizate. Nu observă d-nul Falussy ce contradicție umiltoare este în propoziția d-nei sale când zice că noi prin informațiunile noastre neadevărate seducem lumea cultă și civilizată. Adecă dle Falussy, cultura și civilizațiunea pentru d-ta sunt lucruri efemere, nu știu de lux sau de magazin de antichități? Pentru noi cultura și civilizațiunea se arată chiar în acea putere de judecată pe baza unei critici obiective, care nu înșală și nici nu se lasă a fi înșelată. De ar fi adevărat ceea ce afirmi d-ta, nu am sta în fața lumii culte și civilizate, ci în fața fraților d-tale din Constantinopol—Aden, Damasc etc. Un om de talia unui Björnsterne Björnson care cu geniul său a pus în umire o lume întreagă, poate să fie redus și tras pe sfoară chiar în chestiile culturale și umanitare, într-o țară pe care o face obiect de studiu cu geniul său cel mare recunoscut de o lume întreagă. Ori e geniu și om superior și atunci nu poate fi sedus prin informațiuni tendențioase. Ori nu e, și atunci cine-l bagă în seamă? „Ex uno disce omnes”.

Nu trebuie să informăm noi lumea. Are ea ochi de văzut și urechi de auzit. Aici sunt legile apponyiane cari insultă pedagogia, și vreau să răpească cultura națională a popoarelor. Aici este întreg sistemul politic cu administrația și justiția sa, aici sunt colonizările, aici sunt pozițiile absurde că deregătorii publici nu înțeleg limba cetățenilor, aici e discursul d-tale dle Falussy cu contradicțiile sale și cu tendințele sale rău mascate, aici au fost ultimele alegeri dietale. Aceste și alte fenomene ale vieții noastre publice nu pot să formeze elemente de judecată binevoitoare pentru politica domnitoare în Ungaria, ci din contră produc judecata cea mai aspră împotriva atacurilor îndreptate direct împotriva postulatelor umanismului și a civilizațiunei.

Când vorbim noi despre stările noastre în lumea cultă și civilizată, cu plăcere ascultăm din gura somităților proclamarea principiilor sublime: că nici un popor nu are dreptul de a-și impune limba sa altui popor; că fiecare popor are dreptul

de a trăi în deplină libertate națională cu limba sa, cu legea sa; cu dreptul nelimitat de a fi stăpân peste soarta sa, jertfind din libera sa hotărâre, atâta cât se cere pentru pacifică conviețuire a popoarelor; că este condamnabilă apucătura cu limba de stat, există limba franceză, engleză, germană, etc. etc., sau există limba afumată de vițel, sau de purcel etc., dar limba de stat nu există nicăieri pe lume, nici în filologie nici în băcăni.

Limba statelor e limba cetățenilor statului și statele au datorința de a-și aranja astfel viața publică, că popoarele să poată trăi cu limba lor națională în toate afacerile lor publice și private. Când auzim, că egalitatea, frățietatea și libertatea trebuie să pătrundă toate instituțiunile politice și sociale ale statelor: ne întrebăm între noi, că oare aceste învățături mărețe se află înfăptuite în Ungaria?

Te-aș duce d-le Falussy înaintea unui areopag ca acesta, să văd avea-vei curajul să spui, că da, aceste principii sublime sunt aplicate în Ungaria.

Știi d-ta foarte bine, că nu sunt și că chiar contrarul acestora ne amărăște viața, de aceea, nu te supăra, dacă auzi judecări de osândă, pentru atrocitățile de tot soiul, care formează spiritul sistemelor politice din Ungaria.

(Va urma).

Adunarea din Cheveresul-mare

Una dintre cele mai plăcute surprinderi, ce ni-le-a oferit șirul marilor adunări populare din acest an, a fost deosebit impozanta adunare ținută duminică în Cheveresul-mare de lângă Buziaș.

Marea mulțime de români — la 5000 suflete — câtă s'a adunat la locul adunării, precum și însuflețirea ce se revărsa de pe fețele participanților a ridicat adunarea dela Cheveresul-mare la una dintre cele mai impozante manifestațiuni a partidului nostru național.

Dintre fruntași s'au prezentat: Vas. Goldiș, dr. I. Suciș și R. Veliciș din Arad, dr. A. Cosma, dr. Gh. Adam, R. Cărăbaș, dr. Doboșan din Timișoara, dr. L. Georgevici din Receaș, dr. Mercea, Buziaș, protopopul Buziașului I. Pepa, preoții: Ion Gherghia din Icloda, Avram Ciocoiu din Vucova, Ioan Buliga din Drăgășina, Ilie Cocosș din Uliuc, Moise Alexa din Sacoșul-turcesc, Nic. Barbuș și Atanasiu Pantea din Silaș, Iuliu Crainic din Unip, Ion Petrovici din Stamora-română și preoții din Cheveres: Ioan Chișozan și Gh. Popescu.

La sosire oaspeții au fost întâmpinați cu mare pompă. Corul călușerilor i-a salutat cu un cântec de bineventare. Apoi încălecară caii bravii juri și în frunte cu vătavul lor, Nicolae Vezuri din Parța luară trăsurile cu oaspeții la mijloc și astfel se făcu intrarea în sat.

După slujba dumnezească, la care au luat parte țărani români din comunele: Cheveres, Drăgășina, Bazoș, Sârbova, Vucova, Sacoșul-ung. Sacoșul-turcesc, Icloda, Uliuc, Cerna, Blajova, Berini, Stamora-română, Buziaș, Hitiaș și altele.

Adunarea a deschis-o părintele protopop Ioan Pepa cu un discurs însuflețit.

Au vorbit apoi: dr. Gheorghe Adam, dr. Ioan Suciș, dr. Mercea, Ion Vășii, dr. Doboșan, Vasile Goldiș și dr. Aurel Cosma. S'a primit moțiunea cunoscută dela celelalte adunări.

Discursurile din cauza lipsei de spațiu le vom da în numărul viitor.

Războiul italo-turc

Știrile cari sosesc de pe câmpul de luptă arată, că războiul a luat un caracter din cele mai sângeroase. Luptele se țin lanț. La Tripolis și Benghazi italienii sunt ținuiți la coastă și puși în imposibilitate de a înainta spre interior. În fața lor se ridică un zid puternic alcătuit din trupele turcești și din voluntari arabi. Și cum numeroase triburi de arabi și beduini sosesc în ajutorul trupelor de apărare, se poate prevedea, că situația italienilor va fi din ce în ce mai grea.

Lupte în jurul Tripolisului.

Berlin. — Lui „Lokalanzeiger” i-se telegrafiază din Constantinopol: Cu prilejul luptei care a avut loc luni în jurul Tripolisului, italienii au pierdut 375 morți și răniți. Turcii au avut pierderi neînsemnate, dar dintre arabi au căzut foarte mulți. În oraș armata italiană a prins foarte mulți arabi, pe cari i-a executat, de frică, ca arabii din Tripolis să nu atace pe la spate armata italiană, când garnizoana turcă refugiată va ataca orașul.

Roma. — Ofițerul de cavalerie Campobello, membrul curții reginei Helena, care a fost rănit în lupta dela Tripolis, precum și prințul Garzioli, rănit la Homs, — au murit.

Lupta dela Benghazi.

Constantinopol. — Alaltăieri s'a dat o luptă de o oră între trupele italiene cari făceau recunoașteri și între turci. Italienii au avut o pierdere de 200 morți și răniți. Un colonel italian a fost rănit grav.

Asaltul dela Homs.

Tripolis. — Un comunicat oficial anunță, că ieri turcii au dat un asalt contra Homsului, dar având pierderi însemnate, au fost siliți să se retragă.

Turcii au recucerit Tripolisul și Benghazi!

Constantinopol. — Porții i-se comunică, că armata aliată turcă și arabă după o luptă sângeroasă, în care au făcut prizonieri mai mulți italieni, a recucerit Tripolisul și Benghazi. O altă știre de mai târziu spune, că după lupta sângeroasă, în care armata turcească a învins, iar italienii au pierdut aproape 1000 morți și răniți, — Neched Pașa a somat pe italieni, să părăsească Tripolisul și Benghazi.

Frankfurt. — La Constantinopol a pricinuit mare bucurie faptul, că turcii au recucerit Bu-Melia și astfel au ajuns în posesiunea izvoarelor, cari provăd Tripolisul cu apă. Poporul a făcut manifestații de bucurie în fața palatului sultanului.

Constantinopol. — Aci nu se confirmă știrea, că turcii ar fi recucerit Tripolisul. Ministrul de război a spus, că trupele turcești au recucerit numai o cazarmă situată la marginea orașului. În lupta aceasta turcii au luat dela italieni 8 tunuri campestre și 4 obuziere. Aproape 1000 de soldați italieni au fost făcuți prizonieri.

A apărut:

„ȘTII ROMĂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Str. Zece Mai, 3.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, eroitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Atelier dentistic
Rudolf Novac
 specialist — dentist.
ARAD
 Piața Tököly Nr. 7.

Am onoarea a aduce la cunoștința onor. public, că atelierul meu dentistic îl mut în Piața Libertății Nr. 5 unde îl măresc după recererițele cele mai moderne.

Cu toată stima:

RUDOLF NOVAC,
 DENTIST.

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
 de vânzare și cu plăți în rate
 Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul il. gratis din Margle magazin de

gramofoane
 al lui
TÓTH IÓZSEF
 SZEGED, STRADA KÖNYÖK Nr. 3.

Sunt recunoscute de calitatea cea mai bună
GHEȚELE
 pentru domni, doamne și copii, pregătite în atelierul propriu al „Asociațiunii călătorilor Aradani” și se pot procura cu prețurile cele mai moderate.
 Director: IUSTIN OLAR.
ARAD, Szabadság-tér Nr. 14.
 (Filiale în PISCHI și CERMEI).

ASSAEL Telef: 835
IACOB și FIUL

Arad, drumul Radna 23.
 Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi de povară. — Planuri și preliminarie gratuit.

Magazinul electrotehnic al lui
Kalmár József
 Arad, str. Salac Nr. 2.

Telefon: 242.

Montează motoare electrice pentru industriași, instalează lumina electrică cu prețurile cele mai moderate, etc. etc.

Grill Károly
 lăcătuș-tehnic, mașinist.
 Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de specialitate, d. ex.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. — Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai bună execuție. — Cumpene, greutăți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și se reparaază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHEMICĂ

„VICTORIA”
 TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinăriile cele mai moderne cu putere electrică, spală, calcă, curăță albituri și haine bărbătești și de dame, și totfelul de lingerie cu prețuri moderate. La suma de peste 10 cor. pachetul se trimite francat. Filiale în Timișoara-Gyárvaros Kosuth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer G. Ferencz-város: Sebestla-utca 7. Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referențal cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

S'a deschis!
 prăvălia nouă de giuvaere a lui
IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, argintării și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscriberului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
 recipise de amanet,
 aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
 (Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

Pentru sezonul de toamnă și iarnă!

Recomand magazinul meu bogat asortat în pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

atelierul meu de blănărie

pentru toate lucrările ce cad în bransa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BALINT „JÁNOS”
 Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc intrarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului, stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
ți dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru național,
încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitări, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se computează cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

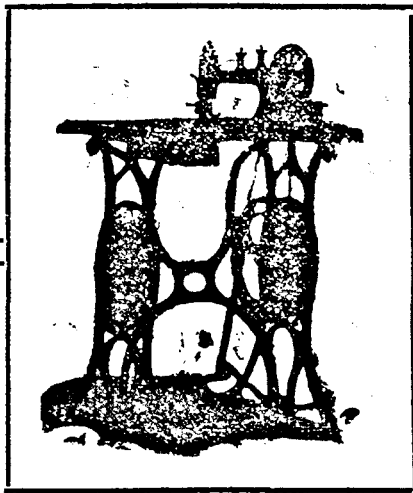
Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Cele mai bune mașini de cusut

se capătă pe lângă solvire favorabilă
 .. în rate la firma ..

Kalenda János

Nagyvárad, lângă biserica „Holdaș“.

Tot acolo: Mare alegere în arme
 de vânat și revolve, precum gra-
 : mofoane și părți necesare. :

Telefon — (în tot comitatul) — Nr. 245.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-
 țurile cele mai moderate

Nr. telefonului 604.

Nr. telefonului 604.

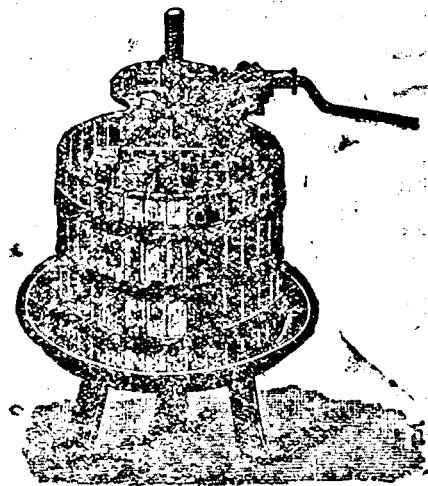
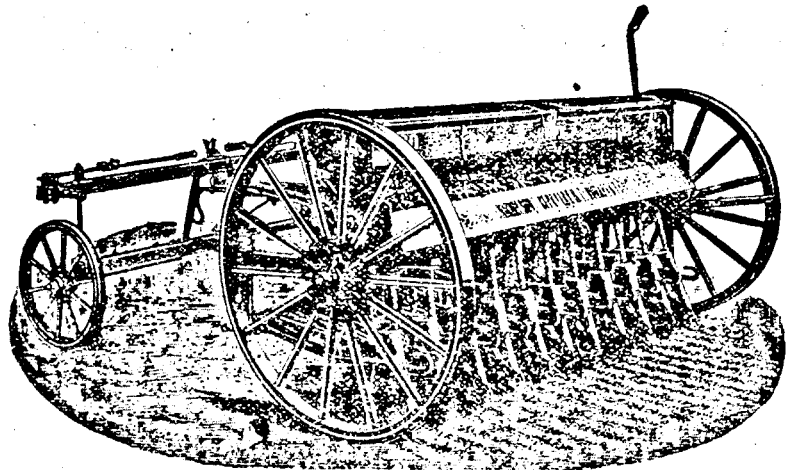
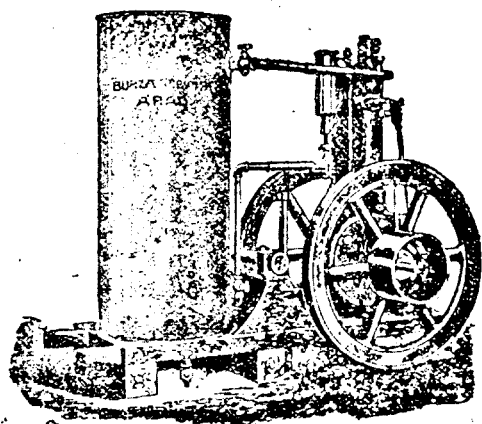
FRĂȚII BURZA

Cea mai mare firmă ro-
 mânească din Ungaria.

== **Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.** ==

(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole, motoare cu benzin și oleiu brut** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuroși, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.